

İktidardaki Muhalif Prof. Dr. Osman Turan

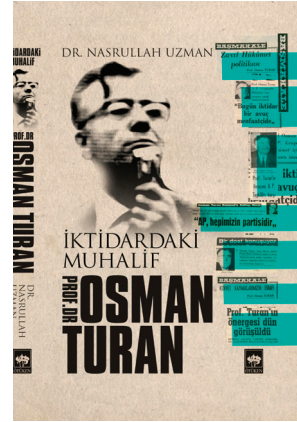
Dr. Nasrullah UZMAN

Dr. Sinan ATEŞ *

Nasrullah Uzman tarafından kaleme alınan “İktidardaki Muhalif Prof. Dr. Osman Turan” isimli eser, Osman Turan’ın milletvekilliğini ve siyasi faaliyetlerini (1954-1969) konu edinmektedir. Osman Turan’ın siyasi hayatını konu edinen ilk müstakil eser olma özelliğini taşıyan bu çalışma toplam dört bölümden oluşmaktadır.

Eserin birinci bölümde Osman Turan’ın ailesi, eğitimi, meslekî kariyeri, fikir dünyası ve şahsiyeti, eserleri, evliliği ve aile hayatı hakkında bilgi vermektedir. Bu bilgilere ek olarak birkaç başlık daha göze çarpmaktadır: “Gurbet Mektupları: Avrupa Günleri”, “Genç Bir Tarih Doçentinin Açığa Alınması: Hüseyin Nihal Atsız Hadisesi”, “İki Aylık Hapis Cezası: Gafletten Uyanalım”... “Gurbet Mektupları: Avrupa Günleri” bahsinde Osman Turan’ın İngiltere’de bulunduğu süre içerisinde ailesine ve Fahir İz’e yazdığı Osmanlıca mektuplar ilk kez okuyucuya sunulmaktadır. “Genç bir Tarih Doçentinin Açığa Alınması: Hüseyin Nihal Atsız Hadisesi” bahsinde ise Osman Turan’ın 3 Mayıs 1944 Davaları kapsamında Ankara’ya gelen Hüseyin Nihal Atsız Bey’i sırf DTCF’deki odasında misafir ettiği için Fakülte yönetimince görevden uzaklaştırılması meselesi anlatılmaktadır. “İki Aylık Hapis Cezası: Gafletten Uyanalım” başlığında ise Osman Turan’ın “Gafletten Uyanalım! Üniversitedeki Aşırı Solcu Hocalar Meselesi” başlıklı risalesi sebebiyle Behice Boran tarafından dava edilmesi ve bu süreçte yaşananlar aktarılmaktadır. Bu haliyle de eser sıradan bir biyografi çalışmasından ziyade dönemin siyasi gelişmeleri hakkında da bilgiler ihtiva etmektedir.

Eser, ikinci bölümde ise Türkiye’de çok partili hayata geçiş süreci ve Demokrat Parti iktidarının kurulması hakkında bilgi verdikten sonra Osman Turan’ın aktif siyasete atılmasını, Trabzon milletvekilliğini ve faaliyetlerini değerlendirmektedir.

* Araştırmacı, TBMM Danışman, sinanates84@gmail.com

Osman Turan'ın Demokrat Parti milletvekili iken Türk Ocakları Genel Başkanı seçilmesi ve faaliyetleri de ayrı bir başlık halinde ele alınmıştır. Bu kısımda arşiv belgelerinin yanı sıra Demokrat Parti grup toplantı tutanaklarına ve TBMM zabıt ceridelerine de sıkça atıfta bulunan Nasrullah Uzman, Osman Turan'ın milletvekili olarak oldukça aktif bir tutum sergilediğini; uzmanlık alanı ile ilgili TBMM'de ve parti gurubunda sıkça söz alarak görüşlerini ifade ettiğini örnek olaylar üzerinden aktarmaktadır. Belirtmekte fayda var ki Osman Turan'ın Demokrat Parti grup toplantılarında yaptığı konuşmalar ve tartışmalar son derece ilginçtir.

Kitabın üçüncü bölümü ise 27 Mayıs 1960 ihtilali ve Yassıada yargılamalarına ayrılmıştır. Nasrullah Uzman bu bölümde 27 Mayıs'a giden süreçte iktidar muhalefet ilişkilerini ortaya koymakta; 27 Mayıs'ı ve akabinde yaşananları gözler önüne sermektedir. İhtilalin Kudretli Subayı Albay Alparslan Türkeş'in Ankara radyosundan okuduğu tebliğ, Milli Birlik Komitesi'nin tutumu, Demokrat Partililerin tutuklanması, Yassıada'ya sevki, Yassıada'da maruz kaldıkları muameleler ve yargılandıkları davalar gibi son derece geniş ve önemli bilgiler okuyucuya sunulmaktadır. Bu kapsamda Osman Turan'ın tutuklanması, hakkındaki suçlamalar, yargılanması, beraati ve Tarık Güryay hadisesi de ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmektedir. Osman Turan'ın Yassıada'dan yakınlarına yazdığı 50 kelimeyi geçmeyen mektuplar da ilk kez bu bölümde okuyucuyla buluşmaktadır. Osman Turan'ın Yassıada sonrasında DTCF'deki görevine, akademiye yeniden dönme mücadelesi de bu bölümde ele alınmıştır.

Dördüncü bölümde ise Türkiye'nin yeniden sivil yönetime geçmesi hakkında bilgi verildikten sonra Osman Turan'ın Adalet Partisi Trabzon milletvekili olarak faaliyetleri, Adalet Partisi'nden ihraç edilme süreci, bağımsız milletvekili olarak faaliyetleri ve 1969 seçimlerinde Milliyetçi Hareket Partisi'nden aday olması anlatılmaktadır. Osman Turan'ın Demokrat Parti'deki tavizsiz tavrını, Adalet Partisi çatısı altında da sürdürdüğü, eleştirilerini çekinmeden ifade ettiği, kısa sürede de şimşekleri üzerine çektiği rahatlıkla görülmektedir. Türk Tarih Kurumu üyeliğinden haksız bir şekilde çıkarılma hadisesi de ayrı bir başlık altında bu bölümde değerlendirilmiştir.

Nasrullah Uzman'ın bu eseri hazırlarken oldukça geniş bir literatür taraması yaptığı; telif-tetkik eserlerin yanı sıra döneme ait süreli yayınları da taradığı; bunların yanı sıra Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Akademik Personel Arşivi, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Sosyal Güvenlik Kurumu Kamu Görevlileri Emeklilik Daire Başkanlığı Arşivi, Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi, Türk Tarih Kurumu Arşivi, Amerikan Dışişleri Bakanlığı Arşivi ve Osman Turan Aile Arşivi'nden de istifade ettiği görülmektedir. Nasrullah Uzman, bu sayede okuyucunun birçok yeni belge, bilgi ve fotoğrafa ilk kez ulaşmasını sağlamıştır. Hatta birçok fotoğraf ve belgenin yer alması hasebiyle eser, görsel açıdan da zengin bir görünüm arz etmektedir. Dikkat çeken bir başka husus ise Nasrullah Uzman'ın başta Osman Turan'ın yeğenleri olmak üzere, O'nu yakından tanıma fırsatı bulan hocalarla da görüşmüş olmasıdır. Bu görüşmeler ne-

ticesinde literatüre yansımayan bilgilerin de elde edildiği anlaşılmaktadır. Nasrullah Uzman'ın oldukça akıcı ve sade bir üslup kullandığı; yalnızca Osman Turan'ın siyasi hayatını ve faaliyetlerini aktarmaktan ziyade dönemin siyasi ve sosyal gelişmeleri hakkında da faydalı bilgiler verdiği belirtilmelidir.

İktidardaki Muhalif Prof. Dr. Osman Turan'ı okuyanların da takdir edecekleri gibi Osman Turan'ın mensubu olduğu ve milletvekili olarak görev yaptığı gerek Demokrat Parti gerekse Adalet Partisi tek başına iktidardı. Dolayısıyla Osman Turan, iktidar partisine mensup bir milletvekiliydi. Bu yüzden diğer iktidar mensubu milletvekilleri gibi O da muhalefetin yıkıcı eleştirilerine karşı çıkmış, yanlış söylem ve eylemlerini eleştirmiştir. Ancak Osman Turan'ın diğer iktidar partisi milletvekillerinden ayıran ve kitaba da ismini veren husus O'nun "bir sonraki seçimlerde listeye girme veya şahsi menfaatlerine hanel getirmeme" kaygısı gütmekten hareket etmesidir. Nasrullah Uzman'ın ifadesiyle "iktidar partisine mensup bir parlamenter için muhalefet partilerini eleştirmek doğal ve kolay bir iştir. Ancak iktidar partisine mensup bir parlamenterin, muhalefet partilerinin yanı sıra kendi partisini de hiç çekinmeden eleştirmesi; hatta kendi partisine muhalif olması alışılmadık ve zor bir iştir." Osman Turan da zor olanı seçmiştir. Demokrasiyi milliyetçilikle eşdeğer gören Osman Turan, partisini özeleştirip yapmaya zorlayan, yanlış uygulamalardan dönmesi için mücadele eden, partisine ayna tutan bir misyon benimsemiş; bu yüzden de tüm şimşekleri üzerine çekmiştir. Bu yönüyle gördüğü yanlış uygulamalar karşısında, iktidar partisine mensup olmakla birlikte, TBMM çatısı altında tek başına müstakil bir milletvekili ya da parti gibi hem iktidarı hem muhalefeti eleştiren bir misyon üstlenmiş; bununla da yetinmeyerek sola, komünizme ve masonluğa karşı da fikri bir mücadelenin temsilcisi olmuştur. Bu yüzden de eleştirilerin hedefinde yer almış; ancak mücadelesinden hiçbir zaman geri dönmemiştir.

Kaynakça:

Nasrullah UZMAN (2018), İktidardaki Muhalif Prof. Dr. Osman Turan, İstanbul: Ötüken Neşriyat.